

CVJETNE GREDICE GRADA RIJEKE

FLOWER-BEDS OF RIJEKA

Zrinka Brajan

SAŽETAK

Na području grada Rijeke trenutno je u sklopu javnih zelenih površina 21 cvjetna gredica ukupne površine 1235 m², uključujući najmanju na ulazu u HNK Ivana pl. Zajca sa svojih 10 m² do najveće duž Mrtvog kanala ukupne površine 237 m².

U sklopu redovnog održavanja grada izmjena sezonskog cvijeća vrši se uglavnom dva puta godišnje, u kasno proljeće - u svibnju i u jesen - krajem rujna ili početkom listopada.

Prevladavajuće vrste su *Alternanthera* sp, *Salvia splendens*, *Begonia semperflorens* i *Tagetes* sp., a osim uobičajenih kombinacija vrsta i boja, izvode se i raznorazne figure, prema zadanoj tematici za tekuću godinu i prema važnijim događajima u gradu.

ABSTRACT

In the structure of public green spaces of Rijeka there are 21 flower-beds covering the area of 1235 m², including the smallest area at the entrance to the Croatian National Theatre Ivan pl. Zajc of 10 m² to the largest area of flower-beds along the Mrtvi kanal covering 237 m².

In the course of regular maintenance of public green spaces of the city, a replacement of the seasonal flowers is done two times per year, in late spring, in May, and in autumn, at the end of September or beginning of October.

The prevailing types of flowers are *Alternanthera* sp., *Salvia splendens*, *Begonia semperflorens* and *Tagetes* sp., and in addition to usual combinations of types and colours, different shapes are created, according to the given themes for the current year and important events in the city.

UVOD

Na području grada Rijeke, u sastavu javnih zelenih površina, nalazi se 21 cvjetna gredica. Njihova ukupna površina iznosi 1203 m². Pet cvjetnih gredica, odnosno 298 m² svojim bojama i aranžmanima uljepšava gradske parkove, dok tri gredice ili 72 m² stoje uz javne građevine oplemenjujući prostor ispred njih (uz Dom zdravlja te uz kazalište Ivana pl. Zajca gdje se nalazi ujedno i najmanja gredica od 10 m²). Preostala površina odnosi se na samostalne cvjetne gredice čija površina obuhvaća 833 m².

Prateći konfiguraciju terena Rijeka je razvila svoj karakterističan izduženi izgled. Takav izgled prati i većina cvjetnih gredica (preostalih 12) nanizavši se duž glavne riječke prometnice koja prolazi središtem grada povezujući njegov istočni sa zapadnim dijelom. Najveća cvjetna gredica, u blizini Mrtvog kanala, zauzima površinu od 237 m².

STANJE CVJETNJAKA

Tendencija grada Rijeke je smanjenje ukupne površine cvjetnih gredica koje zbog hortikulture intenzivnosti radova na njihovom formiranju i održavanju u značajnoj mjeri utječu na višu cijenu održavanja zelenih površina grada. Tako je prije petnaestak godina ukupna površina cvjetnih gredica iznosila 1800 m² što, u odnosu na današnje površine, čini razliku od 33 %. Dio tako smanjenih površina cvjetnih gredica pretvoren je u perenske gredice na kojima su sadene pretežno mediteranske trajnice (lavanda, santolina i ružmarin) te, iako smanjenje cvjetnih gredica smanjuje raznolikost i izmjenu boja u gradu, ovakvom kombinacijom perena pojedine površine ipak nisu izgubile na svojoj atraktivnosti.

Najveće i prolazniku najuočljivije cvjetne gredice svakako su cvjetna gredica na trgu Žabica (115 m²) na koju se pruža predivan pogled sa stubišta Kapucinske crkve. S obzirom na njen trokutasti izgled i da se može vidjeti sa svih njezinih stranica jednako je zahvalna za kreiranje uočljivih likova kao i za igru visinama i oblicima. Prolazniku je prilično uočljiva i cvjetna gredica uz Mrtvi kanal koja je podijeljena pješačkim prijelazom u dva dijela. Zbog svoje podijeljenosti pruža mogućnost slaganja kontrasta ili suprotnosti oblika. Zanimljiva je i cvjetna gredica duž prometnice na Krnjevu (145 m²). Blago je

podignuta u razini pogleda vozača i prilično dobro uočljiva unatoč stalnoj prometnoj užurbanosti.

Izmjena cvijeća, u pravilu, vrši se sezonski omogućivši godišnje dvije sadnje: jesensku (krajem rujna, početkom listopada) i proljetnu svibanjsku sadnju. Pri izračunu ukupne količine sezonskog cvijeća potrebnog za izmjenu na gredicama, rukovodi se gustoćom sadnje od 30 komada po metru kvadratnom, kako sezonskog cvijeća tako i lukovica.

Vrste koje se javljaju na cvjetnim gredicama grada Rijeke sastavljene su od kombinacija jednogodišnjeg i dvogodišnjeg cvijeća i nekih trajnica pa kombiniramo:

- za jesensku sadnju i proljetnu cvatnju: maćuhice (*Viola tricolor*) i tratinčice (*Bellis perennis*), i nešto rjeđe, i u vrlo maloj količini, potočnice (*Myosotis* sp.)
- za proljetnu sadnju i ljetnu cvatnju: ukrasne kadulje: *Salvia splendens* i *Salvia farinacea*, begonija (*Begonia semperflorens*), mirisna kunica (*Ageratum houstonianum*), razne sorte kadiflica (*Tagetes* sp.), *Alternantera* sp. (zelena i crvena), primorska pepeljuga (*Cineraria maritima*), vodenika (*Impatiens walleriana*), *Gazania splendens*, *Plektrantus albiflos*, vanilija ili bradarka (*Heliotropium arborescens*), prkos (*Portulaca grandiflora*). Nešto rjeđe se sade patuljaste cinije (*Zinnia* sp.) i dalije (*Dahlia* sp.).

Za proljetnu cvatnju sezonsko cvijeće kombiniramo s lukovicama i to isključivo tulipana koji su zahvaljujući svojoj velikoj brojnosti sorti i varijeteta zahvalni za kreiranje različitih kombinacija boja i visina. U odnosu na drugo lukovičasto cvijeće tulipani svojim raznobojnim i raznolikim cvjetovima u sivilu grada ipak ostvaruju najživlji dekor.

Odabir sorti uglavnom se temelji na skupini rano i srednjoranocvjetajućih tulipana gdje klase odabiremo prema željenoj visini pojedinih sorti. Visina se uglavnom kreće od 40 do maksimalno 60 cm zbog dobre uočljivosti tulipana tih visina na cvjetnim gredicama. Osim toga ta visina tulipana pokazala se i optimalna zbog otpornosti na oštećenja izazvana vremenskim nepogodama (kiša, vjetar).

Doživljaj cvatnje na gredicama ponekad produžujemo i skupinom kasnocvjetajućih tulipana, i to uglavnom klase Darwinovih hibrida. Kasnocvjetajuće sorte izbjegavamo saditi zbog toga što ih vrlo brzo nakon cvatnje treba vaditi radi nove izmjene sezonskog cvijeća, pa je time doživljaj njihove ljepote vremenski prekratak. U odabiru sorata tulipana nastojimo pratiti trendove pa svake godine

sadimo nove i drugačije, dotad na našim gredicama neisprobane sorte. Iskušane sorte sadimo na onim gredicama gdje je zbog kolorita, koji nastojimo postići, potrebna kombinacija sorata, pa je i poželjno međusobno postignuće istovremenosti cvatnje i jednake visine cvjetova tih različitih sorata.

Za nesvakidašnja zbivanja u gradu koja zahtijevaju poseban cvjetni doživljaj, primjenjujemo i treću sezonsku izmjenu, ukoliko se događaji odvijaju u kasnom jesenskom razdoblju. Najbolji učinak u tom razdoblju postizemo kombinacijom različitih sorti krizantema pri čemu se također koristimo njihovom raznolikom paletom boja te oblicima i veličinama cvijeta.

PRIPREMA GREDICA ZA SADNJU SEZONSKOG CVIJEĆA

Kod pripreme tla za sadnju sezonskog cvijeća upotrebljavamo sterilni kompost kao kvalitetan organski supstrat kojim obgaćujemo tlo hranivima i humusom. Dosadašnjom upotrebom stajskog gnoja postizani su jednim dijelom i negativni učinci zbog unosa velike količine sjemena različitih vrsta korova zajedno sa stajnjakom. To je dovelo do problema veće zakorovljenosti cvjetnih gredica što je negativno utjecalo na njihov izgled i na povećanje troškova održavanja zbog potrebe češćeg plijevljenja.

Prilikom podizanja cvjetnjaka osim komposta unosimo i kompleksno mineralno gnojivo (NPK – formulacije s pojačanim P i K) uz unos insektofungicida kao preventivne mjere s ciljem maksimalno mogućeg smanjivanja šteta od brojnih bolesti i štetnika. Zbog velike propusnosti i skeletnosti slojeva tla na kojem su podignute cvjetne gredice (tzv. jalovina) slabija je apsorpcija hranjivih elemenata te se ona kraće zadržavaju u tlu, odnosno podložnija su ispiranju. Kako ne bi došlo do deficitarnosti pojedinih elemenata tijekom vegetacije, sama prihrana cvjetnjaka je intenzivnija te se mineralno gnojivo u pravilu u tlo unosi jednom mjesečno. Formulacija, naravno, ovisi o vegetacijskom razdoblju. Osim mineralnim gnojivom cvjetne gredice povremeno prihranjujemo i otopinom hranjivih mikro i makro elemenata (Profert, Fertina), koji se, ukoliko se ukaže potreba za tretiranjem cvjetnjaka protiv štetnika, nastoje kombinirati s kompatibilnim sredstvima za zaštitu bilja.

Obrada tla, odnosno priprema gredica u jesen temelji se na obradi frezanjem dok se na proljeće gredice štihaju – ručno okretanje gornjeg sloja zemlje (zbog potrebe vađenja lukovica tulipana iz tla), a nakon toga, također, obrađuju frezom.

ODABIR VRSTA I BOJA

Zbog važnosti koje cvjetne gredice imaju u gradskom prostoru odnosno u javnom gradskom zelenilu, sezonsko cvijeće nabavljamo već nekoliko godina od istog proizvođača s kojim imamo ugovor o proizvodnji te se tako izbjegava eskalacija tržišnih cijena ili nedostatak pojedine vrste ili boje na tržištu, što nam daje sigurnost i mogućnost preciznog i pravovremenog planiranja cvjetnih gredica. Proizvođač se pokazao sposobnim zadovoljiti potrebe asortimana i standardne kakvoće, što mi tražimo, te s njim sudjelujemo u odabiru i uzgoju cvijeća od početka do kraja. Sami planiramo asortiman i količine, koje se proizvode prema našim željama i potrebama, strogo vodeći računa o količini pojedine vrste koja zbog izbjegavanja rizika nikada ne iznosi više od 50% od ukupne količine planiranog sezonskog cvijeća. Ovakav način omogućuje nam kontrolu proizvodnje čime izbjegavamo neugodna iznenađenja.

Iskustvom smo došli do sigurne sheme za odabir vrsta koji kod nas najviše ovisi o ekspoziciji gredice (sunčano/sjenovito), s obzirom da je to i jedan od ograničavajućih čimbenika kod odabira cvjetnica. Za polusjenovite gredice od ljetnica koristimo uglavnom vodenike (*Impatiens* sp.) jer se pokazalo da od svih vrsta, koje trpe i sjenovite položaje, one ipak najbolje uspijevaju na tim pozicijama. Uz ekspoziciju cvjetne gredice ograničavajući čimbenik je i velik broj golubova (osobito na gredicama uz kazalište u blizini kojeg je i glavna gradska tržnica uz koju je vezana velika cirkulacija ljudi i prisutnost hrane). To je rezultiralo danas već redovitom pojavom hranjenja golubova i unutar same gredice pa su oni, u nedostatku hrane prešli i na konzumiranje onih cvjetnica na koje do tada nisu bili naviknuti. Danas na tim gredicama, osim begonija, izbjegavamo i sadnju vodenika, i prkosa, a sadimo najvećim dijelom cvijeće intenzivnijeg mirisa - kadifice (*Tagetes* sp.), vaniliju (*Heliotropius arborescens*) i plektrantus te ostalo cvijeće s manje vodenastog staničja.

Gredice, koje nisu toliko na oku brojnih prolaznika, prilično su izložene krađama tako da za te gredice odabiremo manje atraktivne vrste ljetnica (također kadifice, vaniliju i plektrantus). Dodatni problem predstavljaju i automobili, što je osobito izraženo u slučaju cvjetne gredice na Žabici. Ta gredica, s kojom se susreće svaki prolaznik i stanovnik Rijeke jer je u samom centru grada, zbog intenzivnog prometa bude često pregažena automobilima, uglavnom tijekom vikenda. To nam predstavlja veliki problem jer u neko doba godine više nije moguće naći potrebnu količinu sezonskog cvijeća za ponovno planirano oblikovanje gredice.

S obzirom na okruženost većine gredica asfaltnim sivilom, pri odabiru boja, vodimo se pravilom - što življe, to bolje, nastojeći bojama postići što veći kontrast u odnosu na njihovo okruženje.

Vrste odabiremo i prema dužini cvatnje. Kako grad Rijeka ima evidentnu tranzitnu ulogu, pri prolasku brojnih putnika prema turističkim odredištima, atraktivan izgled gredica nastojimo održati cijelo ljeto. Za postizanje tog cilja rukovodimo se izborom vrsta duge cvatnje. Stoga izbjegavamo sadnju vrsta kraće cvatnje poput verbene (*Verbena* sp.), ili lijepe kate. Također izbjegavamo i one vrste koje se nisu pokazale uspješnim u uzgoju na cvjetnjacima Rijeke, a to su lobelija (*Lobelia erinus*), petunija (*Petunia x hybrida*), ukrasna kopriva (*Coleus* sp.) i pijetlova kresta (*Celosia argentea* "Plumosa"). Od proljetnog cvijeća prelijepu potočnicu (*Myosotis* sp.), nažalost, sadimo rijetko i u malim količinama zbog prilično kratke cvatnje u ovom podneblju.

OBLICI NA CVJETNIM GREDECAMA

Osim standardnih oblika, prilikom sadnje cvjetnih gredica pribjegavamo i oblikovanju različitih likova i figura koji plijene svojom atraktivnošću i jedinstvenošću. Kod želje za izvođenjem takvih raznolikih oblika, ograničeni smo veličinom i oblikom cvjetne gredice, stoga likove izvodimo samo na najvećim gredicama, dok na ostalima pokušavamo slijediti tematiku.

U procesu planiranja izgleda cvjetne gredice, upravo zbog naručivanja proizvodnje, glavnu tematiku osmišljavamo već godinu dana unaprijed. Idejni izgled cvjetne gredice kreiramo samostalno ili grad Rijeka za posebne događaje traži izvedbu vezanu uz temu ili figuru.

Nastojimo se uvijek iznova nadahnjivati novim idejama i iskustvima pa osim što smo redoviti posjetitelji raznih vrtnih izložbi i arboretuma u zemlji i inozemstvu, također se svakih nekoliko godina izmjenjujemo i na poslovima kreiranja cvjetnih gredica.

Inspirirani trenutnim zbivanjima ili onima koja će se dogoditi u skoroj budućnosti, odabiremo glavnu temu, koju nastojimo provlačiti kroz cvjetne gredice koje su smještene tik uz glavnu gradsku arteriju. Na taj se način svaki

prolaznik od ulaza u grad do izlaska iz njega susreće i s preslikanim segmentima glavnog crteža doživljavajući ga iznova, ali na posve drugačiji način. Teme, koje su se dosad javljale na cvjetnim gredicama, bile su: Simbol grada Rijeke (Morčić), Hrvatski pleter, Plodovi ljetnog voća, U susret Mediteranskim igrama, Duga u gradu i Pozdrav tisućljeću.

Oblike na cvjetnim gredicama izvodimo s ljetnicama, s obzirom na njihovo bogatstvo i raznolikost vrsta u odnosu na proljetno cvijeće, čiji je izbor prilično sužen i svodi se uglavnom na maćuhice i tratinčice. Upravo zbog specifičnosti položaja većine riječkih gredica, koje kao da izniču iz asfalta i nisu uobičajeno okružene travnatom površinom, ulogu *passe-partout*-a za naglašavanje oblika postizemo proljetnom sadnjom zelene ili crvene *Alternanthera* sp., inače trajnice. Kako bi pojačali dojam njegovanosti, neke cvjetnice orezujemo, npr. primorsku pepeljugu (*Cineraria maritima*) ili *alternantheru* koju tijekom ljeta šišamo i po nekoliko puta.

Kod gredica koje su veće i na kojima se mogu izvesti pojedini oblici, ograničavajući element je njihova izduženost jer prate prometnicu, pa se likovi moraju prilagođavati samom obliku gredice.

Dosad najveće zanimanje javnosti za cvjetne gredice grada pokazao je riječki simbol, lik Morčića, koji je u nekoliko navrata bio i medijski eksponiran pa se mogao pronaći na stranicama nekoliko hrvatskih novina. Ovaj je lik potvrdio pravilo da je odabir teme ponekad važniji od plijenjenja pažnje atraktivnošću boja. Naime, za kreiranje ovog lika upotrijebljen je prilično malen broj boja (samo 5), a tople su boje (u ovom slučaju crvena i žuta) bile zastupljene u vrlo malim količinama. Vrste koje su bile upotrijebljene za kreiranje Morčića činile su *Alternanthera* sp., u obje boje (zelena kao okvir, a crvena za lice Morčića), žuta kadifica, za oči i usta, a za crtež turbana crvena i bijela begonija.

Veliko zanimanje i iznenađenje javnosti, najvećim dijelom zbog neobičnog odabira materijala smještenog na jednu cvjetnu gredicu (također na Žabici), pobudila je trešnja, simbol *Kawasakia*, prijateljskog grada Rijeke. U čast posjeta delegacije toga grada i nemogućnosti izvođenja željenog oblika cvijećem zbog završetka sezone cvatnje, lik trešnje oblikovan je rizlom sitne parkovske granulacije, plavo bojane pri samoj izvedbi na terenu. I ovaj je lik, zahvaljujući svojoj neobičnosti, također bio medijski popraćen.

Nacrt budućeg izgleda gredica izrađuje se u mjerilu 1:100, a kod zahtjevnijih crteža s puno detalja i na milimetarskom papiru. Ponekad se kompliciraniji oblici također kroje od papira u mjerilu 1:1 radi jednostavnijeg i bržeg izvođenja.

Raster za likove i figure izvodi se na gredici kolčićima koji se, radi boljeg snalaženja u crtežu, ponekad povezuju špagom. Za zahtjevniju izvedbu nekih oblika izrađuje se i metalna konstrukcija, što je napravljeno prilikom izvedbe simbola trešnje grada Kawasakija.

ZAŠTITA OD BOLESTI I ŠTETNIKA I STANDARDNE MJERE NJEGE CVJETNJAKA

Zaštita cvjetnjaka od bolesti i štetnika redovita je mjera koja započinje inkorporacijom insektofungicida u tlo pri samom podizanju cvjetnih gredica. Na temelju iskustva nastojimo preventivno kontrolirati pojavu patogena, tako da s biljnim bolestima na sezonskom cvijeću uglavnom nemamo previše problema. Sezonsko cvijeće na gredicama tretira se preventivno protiv najčešćih bolesti: rđe (*Puccinia* sp.) na tratinčicama i pepelnice (*Oidium* sp.) na ciniji i begoniji, a kontinuirano se vrši i vizualni pregled sezonskog cvijeća pa, čim se ukažu prvi štetnici (najčešće su lisne uši, i crveni pauk i povremeno puževi), tretiramo adekvatnim zaštitnim sredstvima.

Standardne mjere njege sastoje se od orezivanja cvijeća, okopavanja i plijevljenja te intenzivne prihrane cvjetnica. Orezivanje se odnosi na ocvalo cvijeće te na pojedine vrste (uglavnom alternantheru i primorsku pepeljugu) radi postizanja urednosti gredice i kontinuiranog održavanja željenog izgleda izvedenog lika. Okopavanje s plijevljenjem vrši se 2-3 puta mjesečno u intenzivnom porastu vegetacije i iza sadnje sezonskog cvijeća (krajem 9., početkom 10. mjeseca i početkom svibnja), dok se u zimskim mjesecima i kod zatvaranja cvjetnog sklopa vrši jednom mjesečno. Nakon zatvaranja sklopa ljeti, jednom mjesečno, vrši se plijevljenje.

Zalijevanje u ljetnim mjesecima je svakodnevno, a vrši se tijekom noći i u ranim jutarnjim satima. Iako bi postojanje sustava navodnjavanja kap na kap

uvelike olakšalo i smanjilo cijenu gredice po jedinici mjere, njih se, nažalost, zbog svakodnevnih devastacija, moralo ukloniti prije nekoliko godina.

Interpolirane između raznolikih gradskih sadržaja i glavne gradske prometnice, većinom urezane u sivo urbano tkivo, cvjetne gredice Rijeke svakako su osvježavajući dijelovi gradskog pejzaža. Svojom raznolikošću boja i promjenom vrsta cvjetne gredice svakodnevno oživljavaju gradsko okruženje te odišu svježinom i daju gradskom prostoru životnost i veselje.

Adresa autora – Autor's address:

Zrinka Brajan
Parkovi Plus d.o.o. Rijeka
Osječka 67 b

Primljeno: 12. 4. 2003.